

Elena Rodica Colta - Colega noastră

Născută în Arad, la 27 decembrie 1952, Elena Rodica Colta a absolvit Liceul „Ioan Slavici” (în prezent Colegiul Național „Moise Nicoară”). A urmat apoi Facultatea de Filologie din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, pentru ca, din anul 1975 să ocupe prin concurs, un post de muzeograf la nou înființata secție a Muzeului Județean Arad, Oficiul pentru Patrimoniul Cultural al Județului Arad. Din 1976 și până în anul 1979 a efectuat o specializare la București în paleografie, sistemul internațional de descriere a cărții vechi, patologie și conservare carte veche. Faptul că, în perioada facultății a studiat limba latină ca specializare secundară, iar timp de doi ani urmase cursuri de slavonă și greacă veche, a făcut ca în scurt timp să devină un bun specialist în bibliologie, disciplină în care s-a și atestat.

Personalitățile întâlnite în perioada sa de formare ca specialist, precum filologul Ion Vlad de la Cluj, viitorul academician Virgil Cândea, academicianul Gabriel Ștrempel (unul din marii slaviști ai țării) sau cel mai bun cunoscător al manuscriselor vechi românești – Alexandru Duțu, i-au marcat destinul și au contribuit la consolidarea unei metode și a unui sistem de valori caracteristice unei cercetări științifice de calitate. Cu aceste personalități remarcabile ale culturii românești a păstrat legătura, prin corespondență sau întâlniri directe, multă vreme după finalizarea studiilor de la Cluj sau București.

În calitate de muzeograf, i-au trecut prin mână sute de cărți vechi, rare, din toate fondurile importante de carte din județ (Biblioteca Episcopiei Aradului, Biblioteca Franciscană de la Mănăstirea Maria Radna, Fondul de carte al Mănăstirilor Hodoș Bodrog și Gai etc.), pe care le-a valorificat prin expoziții sau publicații. Exercițiul, munca de teren și studiul aprofundat i-au permis să recunoască un centru tipografic după caractere, ornamente și gravuri. Urmare a muncii depuse, în anul 2003, a fost atestată de Ministerul Culturii ca expert în carte veche-manuscris.

Munca desfășurată în cadrul Oficiului de Patrimoniu Cultural a însemnat și o bună cunoaștere a localităților județului Arad. A participat activ, alături de ceilalți specialiști ai muzeului (Horia Medeleanu, George Manea, Mircea Barbu, Gheorghe Lanevski) la campania de inventariere a obiectelor de patrimoniu aflate în posesia parohiilor (icoane, fond de carte veche, obiecte de cult etc.). Această cercetare de teren a pus-o de multe ori pe Elena Rodica Colta față în față și cu aspectele de natură etnografică și folclorică din diferitele zone ale județului. Probabil că încă de atunci,

contactul cu mediul rural i-a amintit de perioadele vacanțelor petrecute la bunicii și rudele din zona Ineului și Bocsigului.

Cei care o cunosc bine, știu că lângă biblioteca din spatele biroului său se afla o fotografie făcută la Ineu, în care Elena Rodica Colta purta un frumos costum popular din zonă. Îi stătea atât de bine încât peste câțiva ani, la deschiderea noii expoziții a muzeului arădean (27.03.1979), a fost aleasă pentru a oferi tradiționala pâine cu sare șefului statului, Nicolae Ceaușescu, prezent la inaugurare.

Alături de pasiunea pentru carte veche, care a rămas o constantă până în prezent, în paralel a existat și o preocupare pentru cultura populară cu tot ce înseamnă ea: imaginar, tabuuri, credințe, practici și obiceiuri.

În contextul schimbărilor de după Revoluția din 1989, când Legea Patrimoniului a fost abrogată, iar fondurile de patrimoniu aparținând cultelor nu mai puteau fi cercetate decât cu aprobarea înaltelor foruri bisericești, era nevoie de o schimbare, eventual o respecializare. Acest lucru a fost facil pentru Elena Rodica Colta, care avea ocazia acum să abordeze studiul culturii populare, o mai veche pasiune a sa. Acest domeniu nu-i era deloc străin deoarece bazele le avea din timpul facultății când a urmat cursurile de folclor ale reputaților profesori clujeni Dumitru Pop și Ion Șeuleanu. Sigur că a fost nevoie și de multă muncă, de lectură, de aducerea la zi a bibliografiei, care, toate, se suprapuneau peste experiența dobândită pe parcursul anilor în cercetările de teren efectuate în cadrul Oficiului de Patrimoniu.

Acest nou domeniu reprezenta și o provocare. Revoluția din 1989 a adus cu sine o deschidere către celelalte țări europene, o altfel de abordare a relațiilor dintre diferitele etnii care conviețuiau în zona frontierei româno-maghiare. Aceeași deschidere însemna și posibilitatea semnării unor protocoale de colaborare cu muzee din străinătate cum ar fi Muzeul Munkácsy Mihály din Békéscsaba, Muzeul Șvabilor Dunăreni din Ulm, Muzeele din Szeged și Novi Sad sau cu diferite asociații culturale. Elena Rodica Colta are meritul de a fi printre primii cercetători din țară care au folosit această oportunitate. Astfel, încă în anul 1994, în colaborare cu asociația Banat JA România a organizat o expoziție intitulată *“Cultură și civilizație germană la Arad”*. În 1997, participă la o tabără multiculturală și interdisciplinară la Elek (Ungaria), unde a realizat cercetări pe comunitatea românească din localitate, la invitația colegelor din Ungaria, Elena Csobai și Emilia Martin. Cu această ocazie, între cele trei cercetătoare se leagă o puternică prietenie care durează și în prezent. Tot de atunci, Rodica Colta a participat constant la taberele de cercetare din Ungaria, o bună parte din materialul adunat pe teren fiind publicat în revistele comunității românești

din Ungaria: *Izvorul, Lumina și Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria*.

Datorită activității intense, ea este invitată să susțină conferințe la simpozioanele organizate de Institutul de Cercetări al Românilor din Ungaria, fiind recunoscută nu numai de comunitatea românească de aici, ci și de Societatea Etnografică Maghiară din Budapesta.

Din anul 1999 apar o serie de 10 volume în *Colecția minorități*, dovadă a preocupărilor în acest domeniu, valorificând științific comunicările prezentate la simpozioanele internaționale de antropologie a minorităților organizate de Rodica Colta la Arad. La aceste simpozioane au fost invitați să participe reprezentanți ai tuturor minorităților din România: maghiari, germani, slovaci, țigani, ucraineni, sârbi, turci, tătari etc. Nu au lipsit nici reprezentanți ai institutelor de cercetare, muzee, școli și universități din România, Ungaria, Serbia, Ucraina, Slovacia. În cadrul conferințelor susținute au fost dezbătute teme precum: identitatea și integrarea minorităților; modele de conviețuire în Europa Centrală și de Est; identitate, alteritate, multiculturalitate; conviețuire sau coexistență între majoritate și minoritate; dialog intercultural între regiuni, etnii și identități regionale. Onorând cu prezența ani de-a rândul aceste simpozioane, mulți dintre participanți au ajuns să-i fie bune cunoștințe sau chiar prieteni. Menționăm dintre ei pe Drago Njegovan și Bilijana Ratkovic Njegovan (din Serbia), Narcisa Știucă (Universitatea București), Ovidiu Pecican (Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj), Otilia Hedeșan (Universitatea de Vest Timișoara), Andrei Milin (Muzeul Satului Bănățean), Ando György (Muzeul Munkácsy Mihály din Békéscsaba) etc.

În perioada 2003 – 2009, Elena Rodica Colta, alături de autorii acestor rânduri (etnografii Sorin Sabău și Gabriel Hălmăgean) au desfășurat, în colaborare cu Muzeul Munkácsy Mihály din Békéscsaba o serie de cinci proiecte transfrontaliere cu finanțare PHARE. Partenerii maghiari, au fost prietenele sale, Elena Csobai și Emilia Martin, împreună cu directorul adjunct de atunci al muzeului, Ando György.

Pe lângă dificultatea administrării unor astfel de proiecte care implica întocmiri de acte, numeroase raportări lunare sau trimestriale etc., partea legată de cercetarea de teren, atât în România cât și în Ungaria, a rămas ca o amintire de neuitat în memoria echipei. Petrecând săptămâni și chiar luni de zile împreună, cercetătorii au ajuns să formeze o adevărată familie. Dacă pe parcursul zilei atenția etnografilor era îndreptată spre identificarea informatorilor, înregistrarea și filmarea interviurilor, fotografierea obiectivelor de interes în munca lor, seara însemna și un moment de relaxare. Este îndeobște cunoscut că după ce consumă un pahar de țuică sau de vin, omul devine mai deschis, mai volubil. În aceste clipe se

faceau glume, se relateau întâmplări vesele din timpul anchetei de teren și se spuneau bancuri. În scurt timp, am devenit prieteni ceea ce a făcut, ca în timpul liber, să ne vizităm reciproc fiind invitați la diferite evenimente de familie. Prin felul ei deschis de a fi, Elena Rodica Colta a fost o punte de legătură între specialiștii din România și cei din Ungaria. Această calitate a pus-o în slujba echipei legând adevărate prietenii nu numai între membrii ei, dar și cu informatorii din teren. Cu toții ne amintim de minunații oameni pe care i-am cunoscut împreună cu Rodica: baci Gheorghiiță poreclit *Hajma* (ghidul nostru în localitățile Avram Iancu, Vidra, Măgulicea, Vârfurile, căruia îi plăcea să se numească „omul universal”), tanti Iuli (gazda și bucătăreasa noastră din Avram Iancu), familiile Nicoară din Vidra și Neag din Măgulicea (oameni care ne-au primit cu drag în casele lor), Ianeciko baci din Peregu Mare (coordonatorul formației de mandoline a școlii din localitate), Lopusnyi Andraș *Bondi baci* din Tótkomlós etc. Ca un adevărat etnolog, uneori și în momentele de relaxare, Rodica păstra reportofonul deschis pentru a culege informații de la gazdele noastre și vecinii lor, care se transformau în informatori. Astfel, au fost adunate prețioase informații referitoare la obiceiurile de nuntă, obiceiurile de înmormântare, la alimentația tradițională, la portul popular, datini etc., pe care le-a valorificat ulterior într-o serie de publicații.

Prin calitatea sa de a socializa cu oamenii, am reușit să cunoaștem în cadrul proiectelor și persoane interesante și pasionate în diverse domenii: Leontina Prodan – director general la S.C. Cânepa Românească S.A., inginer Carmela Duma de la Stațiunea de Cercetare Lovrin, Rodica Maxi – președinta Asociației Producătorilor și Procesatorilor de In și Cânepă din Crișana (manager la S.C. Carpic S.A. Carei), Doru Petescu – fost director al Căminului Cultural din Pecica.

În cadrul cercetărilor din Ungaria, o șansă pentru noi, etnografii de la Complexul Muzeal Arad, a fost că Rodica avea cunoștințe de limbă maghiară, fapt ce ne-a ajutat atât în munca depusă, cât și în micile noastre cumpărături diurne.

Multe întâmplări ne-au rămas în minte din timpul celor șase ani în care s-au desfășurat proiectele PHARE. Cu siguranță, nu ne ajunge spațiul pentru a le istorisi pe toate. Câteva totuși merită povestite. Așa cum o cunosc toți apropiații ei, Rodica este o mare iubitoare de animale. Aflându-ne în localitatea Avram Iancu, ea a descoperit un câine-lup abandonat. L-a hrănit, l-a mângâiat și l-a adus la gazda noastră. În scurt timp, câinele ne însoțea peste tot fiind de multe ori și un apărător al nostru în fața altor dulăi. Acesta s-a apropiat atât de mult de Rodica încât atunci când am urcat în autobuzul care urma să ne ducă la Arad, câinele a trebuit ținut de săteni ca să nu urce după noi.

Ne mai amintim și de zilele de sfârșit ale lunii martie și începutul lunii aprilie 2004, când aflându-ne în cercetare de teren în localitatea Măgulicea, am prins o vreme ploioasă și friguroasă care a culminat cu zăpada așternută în timpul nopții de 31 martie spre 1 aprilie. Satul Măgulicea face parte din acele așezări specifice moșilor crișeni formate din mai multe crânguri și întinse pe un spațiu mare. Pentru a ajunge la informatorii noștri era nevoie să trecem dintr-un crâng în altul, prin grădini și livezi unde zăpada apoasă era neatinsă. Au fost câteva zile în care am simțit umezeala până în măduva oaselor. Rodica a fost însă prevăzătoare, demonstrând că știe ce surprize îți poate oferi munca de teren. Astfel, ea și-a scos din bagaj o pereche de cizme de cauciuc cu care a făcut față cu brio zăpezii, noroaielor și drumurilor desfundate.

Hazlie este și întâmplarea de la Tótkomlós, când seara pe la orele 19.00, după o zi călduroasă de iulie, echipa s-a retras la locul de cazare. Eram cu toții obosiți și am hotărât că vom mânca mai târziu. Rodica a mers să se întindă puțin în camera ei, Gabi s-a întins și el în camera noastră și a adormit. Sorin și Mihai ne doream să vedem meciurile de fotbal din cadrul Campionatului European care era în plină desfășurare. Pentru aceasta trebuia să mergem la un club din vecinătate unde era și televizor. I-am lăsat pe Rodica și pe Gabi dormind, am încuiat și am plecat cu cheile, convinși că într-o ora ne întoarcem și vom cina împreună cu toții. Ajunși în fața televizorului și prinși în vâltoarea campionatului de fotbal, am uitat că avem cheile la noi și am stat să vedem două meciuri, ceea ce a însemnat aproape 4 ore. În acest timp, Rodica și Gabi erau încuiați în spațiul de cazare și nu puteau lua legătura cu noi pentru că nu aveam nici telefoanele. În plus, au mai răbdat și foame pentru că noi trebuia să cumpărăm pâinea pentru cină. Am ajuns pe la ora 12 noaptea. Bineînțeles că nu s-a supărat nimeni și s-a făcut mult timp haz de această întâmplare.

Am menționat câteva peripecii din multele care s-au petrecut în timpul cercetărilor de teren pentru a scoate încă o dată în evidență, dacă mai este cazul, spiritul de echipă al Rodicăi și mai ales puterea ei de adaptare la condițiile uneori vitrege ale anchetei de teren.

Ca urmare a muncii depuse de întreg colectivul implicat în cadrul celor cinci proiecte PHARE au rezultat o serie de publicații al căror coordonator responsabil a fost, și datorită experienței acumulate, Elena Rodica Colta. Astfel, s-au editat volumele care au fost denumite după titlurile proiectelor derulate: *Obiceiuri și tradiții populare. Interferențe culturale transfrontaliere* (anul 2004); *Gări și tradiții populare – trasee culturale transfrontaliere pe calea ferată. Ghid turistic* (anul 2005); *Cânepa de la etnologie la ecologie. Un program cultural transfrontalier de revitalizare a culturii cânepii* (anul 2007); *Identitatea culturală contează! Un program cultural transfrontalier*

de salvagardare a patrimoniului imaterial în D.K.M.T (anul 2008); *Satul românesc și maghiar în contextul integrării în Uniunea Europeană – program transfrontalier de conservare a identității culturale locale* (anul 2009).

Pe lângă activitățile din cadrul proiectelor, Rodica nu și-a neglijat nici cariera științifică, aceasta fiind încununată cu titlul de doctor obținut la Universitatea „Babeș – Bolyai”, în anul 2008. Sintetizând un volum mare de informații adunate în anii de cercetare în zona transfrontalieră, lucrarea sa de doctorat a ajuns la dimensiuni apreciabile. Din această cauză a fost publicată doar o parte din teza sa, materializată în cartea intitulată *Interetnicitate și construcții identitare în zona de frontieră româno – maghiară* (2011).

De asemenea, ca muzeograf la Secția de Etnografie a organizat o seamă de expoziții care au ilustrat preocupările sale pentru cultura minorităților, dintre care amintim: *Cultură tradițională maghiară* (2010); *145 de ani de teatru popular slovac în Ținuturile de Jos* în colaborare cu Muzeul Național al Slovaciei și Muzeul de Istorie din Bratislava (2008), *Meșteșuguri artistice la slovaci din diasporă* (2010) etc. O atenție specială a acordat-o școlilor de pictură naivă din România și Serbia dedicându-le expozițiile: *Școala de pictură naivă de la Uzdin* (2008) și *Școala de pictură naivă de la Brusturi* (2009).

Din anul 2008 a început să-și desfășoare activitatea ca etnolog cu jumătate de normă și la Centrul Cultural Județean Arad unde s-a implicat de la bun început în activitățile de conservare și păstrare a tradițiilor populare din județul Arad. A fost ani de-a rândul, și este și în prezent, membră în juriul concursului pentru formațiile de dansuri populare din județul Arad.

Pensionarea sa de la Complexul Muzeal Arad, în anul 2012, a însemnat un nou început. Continuând mai vechea colaborare cu Centrul Cultural Județean Arad, Rodica Colta își desfășoară activitatea pe toate planurile: întreprinde campanii consecutive de cercetare de teren pe Valea Mureșului în localitățile Bata, Țela, Bulci, Ostrov, Virișmort, Birchiș, Căpâlnaș, Zăbalț, Bruznic, Săvârșin; organizează anual simpozionul internațional de etnologie cu teme precum *Populații și patrimoniul imaterial euroregional*, *Cultura tradițională euroregională în context actual*, *Hărți etnografice*, *migrații*, *schimbări de peisaj cultural*; coordonează publicarea comunicărilor din cadrul simpozioanelor în volumele care poartă același titlu; deschizând seria colaborărilor cu Editura Etnologică din București, publică o serie de cărți care tratează teme, mai puțin cercetate până în prezent, cum ar fi *Portul popular din județul Arad*, *De la naștere la moarte – rituri domestice și alte comportamente rituale contextualizate din județul Arad*;

Sărbători și datini de peste an – o anchetă transfrontalieră asupra culturii tradiționale; organizează târguri ale meșterilor populari și expoziții.

Mai trebuie adăugat faptul că din anul 2004 și până în prezent, Elena Rodica Colta, este membru în Asociația de Științe Etnologice din România unde are o contribuție remarcabilă susținând multe din activitățile acestei asociații și participând cu comunicări deosebit de interesante la sesiunile științifice anuale.

Nu putem decât să o felicităm pentru această activitate și să îi dorim în continuare multă sănătate și putere de muncă și, din suflet, tradiționalul „La mulți ani”.

Dr. Sorin Sabău,
Etnograf, Complexul Muzeal Arad

Dr. Gabriel Hălmăgean,
Etnograf, Complexul Muzeal Arad

Ilustrații

1. Câinele lup adoptat de Rodica în Avram Iancu (jud. Arad)

2. Gabriel, Rodica și baci Gheorghiță, „omul universal”

3. Cercetare de teren, cu S. Sabău și G. Hălmăgean. Pecica, 2004

4. Cercetare de teren.
Pereg, 2004

5. În curtea Muzeului din
Békéscsaba, cu Elena Csobai
și Gabriel Hălmăgean. 2004

6. Proiect Phare CBC.
Gabriel Hălmăgean,
Emilia Martin, E. R. Colta,
Sorin Sabău. Gyula, 2004

7. Cercetare teren, cu
Sorin Sabău, Elena Csobai,
E. R. Colta și Ando Gyuri.
Tótkomlós, 2004

8. Simpozion internațional
de antropologie culturală,
cu Carol König și Narcisa
Știucă. Arad, 2005

